

В.В. Пророченко,
студент юридичного факультету
Навчально-наукового інституту права та соціальних технологій
Чернігівського національного технологічного університету

Н.В. Шакун,
науковий керівник, кандидат філософських наук, доцент,
завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Навчально-наукового інституту права та соціальних технологій
Чернігівського національного технологічного університету

ЛЮДСЬКА ГІДНІСТЬ У ВИМІРАХ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНОГО ТА ПРАВОВОГО АНАЛІЗУ

В умовах розбудови громадянського суспільства в Україні неабиякої актуальності набуває проблема правового захисту громадянина, а відтак - створення належних умов забезпечення моральної свободи особистості та ствердження її цінності.

Тема людської гідності здавна привертала увагу філософів, юристів, релігійних діячів. На сучасному етапі аксіологічні, морально-етичні, юридичні, психологічні, релігійні аспекти гідності людини досліджують О. Дробницький, Е. Колобкова, П.Кравченко, І.Луцький, Д. Шимановський. Разом з тим, подальшого дослідження потребує філософський вимір людської гідності як важливий компонент внутрішнього світу людини та ціннісна засада громадянського суспільства.

На особистісному рівні гідність — це особливе моральне ставлення людини до себе, що виявляється в усвідомленні нею своєї самоцінності й моральної рівності з іншими людьми; ставлення до людини інших людей, в якому визнається її безумовна цінність. Гідність часто ототожнюють з честю. Проте це різні моральні якості людини. Гідність людина одержує від народження, а честь треба заслужити своїми справами та вчинками. Гідність ґрунтується на принципі рівності всіх людей у моральному відношенні, незалежно від її соціального стану, расової, релігійної, національної чи професійної належності, незалежно від її репутації. Гідністю володіє кожна людина. Очевидно, і заборона смертної кари за найтяжчі злочини, якої дотримуються чимало держав, випливає із принципу гідності, який передбачає право кожної людини на життя (хоча буденна свідомість і не може примиритися з такою несправедливістю) [1], [2, с. 94–95].

Право на гідність кожної людини-громадянина закріплене в конституціях багатьох держав та міжнародних організацій. “Гідність” є одним із ключових понять конституції України (ст. 3, 21, 28, 41, 68, 105). У ній, зокрема, визнано гідність (поряд з життям, здоров'ям, честю, недоторканністю і безпекою) “найвищою соціальною цінністю” в Україні (ст. 3), задекларовано, що “усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах” (ст. 21) та що “кожен має право на повагу до його гідності” (ст. 28) [3]. Гідність громадян охороняється Цивільним та Кримінальним кодексами України [4], [5], зокрема у Цивільному кодексі читаємо: “Гідність визнано особистим немайновим благом”; “задекларовано право на

повагу і недоторканність “гідності та честі” фізичних осіб”; “зафіксовано право фізичних осіб звернутися до суду з позовом про захист їх гідності”; “приниження “честі та гідності фізичної особи” визнано моральною шкодою, яка підлягає відшкодуванню”. В Україні також діють міжнародні конвенції, що стосуються захисту людської гідності, зокрема Європейська конвенція про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню”, та Конвенція ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що порушують гідність, видів поводження і покарання. Щоправда, зазначені норми нерідко порушуються, про що свідчать, зокрема факти, коли представники правоохоронних органів “вибивають у громадян свідчення проти самих себе”.

Визнання з боку суспільства гідності людини позитивно впливає на розвиток цього почуття у особистості. Дане визнання людина сприймає, як своєрідний об’єктивний доказ існування її гідності, навіть у випадку відсутності у неї моральних чеснот. А це в свою чергу є поштовхом до формування самовимогливості і самоконтролю людини, які є передумовами її самовдосконалення. Гідність людини знаходить свою конкретизацію та реалізацію в моральних чеснотах особистості. Самореалізація людини, як особистості пов’язана з умінням людини орієнтуватися серед існуючих у сучасному світі моральних цінностей.

Гідність є основоположною частиною кожної особистості, вона індивідуальне і йому не можна навчити. Гідність варто віднести до однієї з найважливіших цінностей в житті та поведінці особистості. Поняття людської гідності говорить нам про особливу цінність особистості. Почуття власної гідності — це переживання власної цінності та її утвердження іноді навіть всупереч обставинам.

Людина є і духовною особистістю, яка не терпить морального насилля, насилля над своїм внутрішнім світом, тим самим захищаючи власну унікальність. Поняття «гідність» універсальне.

Маючи гідність, людина заради самоповаги не допускає відступів від своїх обіцянок, зберігає мужність у важких життєвих умовах. Гідність людини підлягає захисту, незалежно від її соціальної цінності. В християнській традиції поняття «гідність» має в першу чергу моральний сенс, а поняття про те, що гідно, а що негідно сильно пов’язано з моральними, чи аморальними вчинками людини. Гідність є абсолютною духовною цінністю для особистості [2, с. 94].

Гідність є одним із способів усвідомлення людиною своєї відповідальності перед собою, як особистістю. Людина, котра бере на себе відповідальність і стає повноправним автором свого життя, не дозволяючи обставинам і мотивам зламати себе, посягнути на його цінності, є носієм почуття гідності. Необхідно визнати гідність як цінність, котра реалізується у вчинку, за умови, що людина не тільки реалізує суверенне право вибору вчинку, але й приймає на себе моральну відповідальність за його результати.

Таким чином, морально-етичний вимір людської гідності пов’язаний із уявленням про унікальність людини як носія моральної свідомості з усім багатством його внутрішнього світу. В етичному сенсі гідність є не що інше, як

слідування моральному закону і вказівкам праведної совісті. Осягнення правового виміру людської гідності передбачає врахування прав та свобод людини та формування правової культури суспільства, всієї системи загальнозначимих цінностей: від рівності та свободи до гідного життя людини по прийнятним соціально-економічним стандартам.

Література

1. Кравченко П.А. Гідність людини як ціннісний принцип її соціального буття / П.Кравченко // Філософські обрії : наук.-теорет. часопис / Інститут філософії імені Г. С. Сковороди ; Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – К. ; Полтава : ПДПУ імені В. Г. Короленка, 2003. – Вип. 9. – 296 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.pnpu.edu.ua/handle/123456789/1984>
2. Тофтул М. Г. Сучасний словник з етики : Словник / М.Г. Тофтул. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 416 с.
3. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Документ 254к/96-вр. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
4. Цивільний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст. 356 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/page>
5. Кримінальний кодекс України : Закон від 05.04.2001 №2341-III // Відом. Верхов. Ради України. – 2001. – 29 черв. (№25–26). – Ст. 131.

Я.А. Саєнко,

студент обліково-фінансового факультету
Вінницького торговельно-економічного інституту
Київського торговельно-економічного університету

А.М. Гаврилюк,

науковий керівник, асистент кафедри права
Вінницького торговельно-економічного інституту
Київського торговельно-економічного університету

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

Після проголошення України незалежною суверенною державою перед народом України, її Парламентом та Урядом постало питання про створення законодавчих та організаційних засад, які б забезпечили життєздатність нової держави. Ці процеси охопили всі сфери діяльності і не оминули сферу захисту прав інтелектуальної власності.

Міжнародний досвід функціонування систем охорони інтелектуальної власності нараховує декілька сторіч. Наприклад, прийнято вважати, що в Англії система охорони інтелектуальної власності почала діяти з 1709 р., у Сполучених Штатах Америки – з 1790 р., у Франції (яка на відміну від більшості країн має кодифіковане законодавство у сфері інтелектуальної власності) – з 1791р. [2, с. 89].